

Αποτυπώσεις του τόπου στην παλαιότερη λογοτεχνία

Ενότητα 8η: Τόποι-σκηνικά στο Κρητικό Θέατρο (α' μέρος: ο Ψηλορείτης)

Αναστασία Μαρκομιχελάκη
Επίκουρη Καθηγήτρια
Τμήμα Φιλολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ενότητα 8^η: Τόποι-σκηνικά στο Κρητικό Θέατρο (α' μέρος: ο Ψηλορείτης)

Μάθημα 8^ο: Ενότητα 8^η (α' μέρος)

Περιεχόμενα μαθήματος

8^η Ενότητα.

1. Ο Ψηλορείτης και ο ρόλος του στην *Πανώρια* του Γ. Χορτάτση και στην *Amorosa Fede* του Αντώνιου Πάντιμου, καθώς και στον *Ερωτόκριτο*, και (ίσως) στην ανώνυμη *Βοσκοπούλα*.
2. Μία παράλληλη περίπτωση: ο Ψηλορείτης στα *Αμίλητα* βαθιά νερά της Ρέας Γαλανάκη.

Λέξεις-κλειδιά μαθήματος

8^η ενότητα (α' μέρος)

1. Ψηλορείτης
2. ποιμενικό δράμα και ειδύλλιο
3. ουτοπία
4. Τραγικωμωδία
5. αποστροφή

Σκοποί ενότητας 8^{ης}

8^η ενότητα

- Να γνωρίσουν οι φοιτητές πώς ένας υπαρκτός τόπος μπορεί να λειτουργήσει ως ουτοπία στη λογοτεχνία.
- Να γνωρίσουν εκδηλώσεις της ποιμενικής λογοτεχνίας σε διαφορετικά είδη (τραγικωμωδία, μυθιστορία, ειδύλλιο).
- Να κατανοήσουν το γεγονός ότι η Κρητική Λογοτεχνία περιλαμβάνει και έργα γραμμένα στα ιταλικά.
- Να συγκρίνουν την παρουσίαση του ίδιου τόπου σε ένα έργο της Κρητικής Λογοτεχνίας και σε ένα μυθιστόρημα της σύγχρονης λογοτεχνίας.

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

8^η Ενότητα

Τόποι-σκηνικά στο Κρητικό Θέατρο

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

8^η Ενότητα

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία

- Ο Ψηλορείτης **ως ποιμενική ουτοπία**.
- Η ποιμενική ποίηση θέλει την Κρήτη έναν βουκολικό παράδεισο – όπως ήταν για τους πλούσιους φεουδάρχες του νησιού, που κατείχαν όλη την ύπαιθρο μοιρασμένη σε μεγάλα φέουδα με τα χωριά που αντιστοιχούσαν σ' αυτά. Οι καλλιεργητές της γης, αντίθετα, υποτελείς στους φεουδάρχες, είχαν μια τελείως άλλη αντίληψη της ζωής στην ύπαιθρο.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία

Εικόνα 1. Ο Ψηλορείτης όπως φαίνεται από την ύπαιθρο δυτικά του Ηρακλείου.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, *Ο Κρητικός Πόλεμος*

- Πηγή: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, *Ο Κρητικός Πόλεμος 1645-1669*, επιμ. Στυλιανός Αλεξίου – Μάρθα Αποσκήτη, Στιγμή, Αθήνα 1995.
- Ο Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής αναπολεί τη θερινή διαμονή των φεουδαρχών στην ύπαιθρο της Κρήτης, που την παρουσιάζει σαν ένα παράδεισο:

Ώφου, καημένοι Κρητικοί, και πού 'ναι τ' άλογά σας,
και πού 'ναι τα μουλάρια σας και τα λαγωνικά σας;
Γή πού 'ναι τα γεράκια σας και πού 'ναι οι λογισμοί σας,
και πού 'ν' τα σπίτια τα ψηλά, πού 'ν' οι γραμματικοί σας;
Πού 'ναι τα λάδια, τα κρασά, τα στάρια, τα μετάξα,
γή πού 'ν' τα περιβόλια σας, τα μοναστήρια τ' άξα;
Στ' άλογα να καθίσετε κ' εις τα χωριά να μπήτε,
να ξεκαλοκαιρέψετε, περίσσα να χαρήτε!
Οι βρύσες πού 'ναι, τα νερά, κ' οι ανθισμένοι κήποι
π' όσοι κι αν τα κοιτάζανε, ποτέ δεν είχαν λύπη;

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, *Ο Κρητικός Πόλεμος*

- Πηγή: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, *Ο Κρητικός Πόλεμος 1645-1669*, επιμ. Στυλιανός Αλεξίου – Μάρθα Αποσκίτη, Στιγμή, Αθήνα 1995.
- Ο Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής αναπολεί τη θερινή διαμονή των φεουδαρχών στην ύπαιθρο της Κρήτης, που την παρουσιάζει σαν ένα παράδεισο:

Τα ρόδα, τα τραντάφυλλα κ' οι μυρισμένοι κρίνοι,
κ' οι δούλοι οι εμπιστικοί τάχατες πού 'ν' εκείνοι,
να πιάσουν όμορφο χορό, με τέχνες να πηδούνε,
κι άλλοι να ρίχτουν τουφεκιές κι άλλοι να τραγουδούνε;
Βιολιά να παίζου, τσίτερες, λαγούτα να λαλούσι,
οληνυκτίς να χαίρουνται και να μην κοιμηθούσι;
Τ' αηδόνια να σφυρίζουνε κι ομπρός τως να πετούσι,
και γιάντα τούτα οι Κρητικοί όλα να στερευτούσι; (570, 3-20)

[λαγωνικά: σκύλοι εκπαιδευμένοι για κυνήγι· λογισμός: λογαριασμός, συμφέρον· εμπιστικοί: έμπιστοι· τσίτερες: κιθάρες]

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, *Ο Κρητικός Πόλεμος*

Εικόνα 2. Άγιος Δημήτριος και Νέστορας στο Κατοχώρι Κυδωνίας του νομού Χανίων.

Αποτυπώσεις του τόπου στην παλαιότερη λογοτεχνία

Τμήμα Φιλολογίας

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, *Ο Κρητικός Πόλεμος*

Εικόνα 3. Η αναπαλαιωμένη βενετσιάνικη βίλα Κλόντιο στο χωριό Χρωμοναστήρι Ρεθύμνου.

Αποτυπώσεις του τόπου στην παλαιότερη λογοτεχνία

Τμήμα Φιλολογίας

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, Ο Κρητικός Πόλεμος

- Πηγή: Τζουάνες Παπαδόπουλος, *Στον καιρό της σχόλης. Αναμνήσεις από την Κρήτη του 17ου αιώνα*, εισαγωγή και σχολιασμός Alfred Vincent, μετάφραση και επιμέλεια Ναταλία Δεληγιαννάκη, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012.

Παράλληλο κείμενο:

- Τζουάνες Παπαδόπουλος, *Στον καιρό της σχόλης*.
«Το διαμέρισμα της πόλης ήταν όλο λόφους, στο μεγαλύτερο μέρος τους καλλιεργήσιμους, με ελάχιστα πεδινά μέρη, κι αυτά τα λίγα δεν ήταν ελώδη αλλά καλλιεργημένα. Γύρω στα δεκαπέντε μίλια μακριά και ορατό από την πόλη ήταν το βουνό που λεγόταν Ίδα, που λόγω του επιβλητικού ύψους του έμοιαζε να είναι κοντά. Σ' εκείνο το μεγάλο βουνό δεν έλειπαν τα χωριά, που ονομαζόταν *Ανώγεια Ξικά*, δηλαδή άγρια χωριά με ανώγεια· οι κάτοικοί τους ήταν πράγματι πολύ αγροίκοι, η γλώσσα τους ήταν αστεία και ήταν δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς τις λέξεις όπως τις πρόφεραν· πολύ σπάνια κατέβαιναν στην πόλη. Σ' εκείνο το βουνό έμενε χιόνι όλο το χρόνο, ιδίως στην κορυφή, απ' όπου έστελναν να τους φέρουν το καλοκαίρι, λίγοι όμως το χρησιμοποιούσαν, μόνο σε συμπόσια μάλλον για φιγούρα, γιατί αναμείγνυαν το κρασί μ' εκείνα τα εξαίσια νερά του Τζιγάντε, που ήταν από τη φύση τους κρύα σαν πάγος.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, Ο Κρητικός Πόλεμος

• Πηγή: Τζουάνες Παπαδόπουλος, *Στον καιρό της σχόλης*. Αναμνήσεις από την Κρήτη του 17ου αιώνα, εισαγωγή και σχολιασμός Alfred Vincent, μετάφραση και επιμέλεια Ναταλία Δεληγιαννάκη, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012.

Παράλληλο κείμενο:

• Τζουάνες Παπαδόπουλος, *Στον καιρό της σχόλης* [συνέχεια]
Το ίδιο το βουνό ήταν καλλιεργημένο σε πολλά μέρη από τους κατοίκους του, όχι με άροτρο αλλά με τη *στραπάτσα*, που ήταν σαν τσάπα στενή και βαριά και σπούσε ακόμα και πέτρες. Το βουνό το περιτριγύριζαν δέντρα άγρια και ήμερα και το στόλιζε ο ήχος των πολύτιμων νερών που ανάβρυζαν παντού με ορμή και το αδιάκοπο τραγούδι, το πρωί και προς το βράδυ, από τις πέρδικες, που ζούσαν σε μεγάλους αριθμούς σ' αυτό το βουνό, παρόλο που τις κυνηγούσαν διαρκώς με το τουφέκι. Το καλοκαίρι το βουνό ήταν πολύ ευχάριστο, τόσο για τη δροσιά του όσο και για την αφθονία των τροφών, κρεατικών και κυνηγιού κάθε λογής, κι ακόμα περισσότερο γιατί ήταν δημόσιος χώρος όπου μπορούσε να πάει ο καθένας για να περάσει την ώρα του, να κυνηγήσει και να κάνει παρέα με φίλους χωρίς εμπόδιο ή κώλυμα, και να βρεθεί με τους απλούς και άγριους, που λέει ο λόγος, κατοίκους. Και παρόλο που εκείνα τα χωριά ήταν υποχρεωμένα να δίνουν κάποια εισφορά κάθε χρόνο σε ορισμένους που θεωρούνταν αφέντες, δεν υπόκεινταν σε άλλη εξουσία».

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία

- Στυλιανός Αλεξίου: «Η ειδυλλιακή Ίδα, ο Ψηλορείτης δηλαδή, που περιγράφεται στην *Πανώρια* και στον *Ερωτόκριτο* κατάφυτη, γεμάτη λιβάδια, νερά, βοσκούς και βοσκοπούλες, είναι κι αυτή συμβατική, χωρίς πολλή σχέση με το ομώνυμο βουνό».

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία

- Η πιο πλήρης και περιεκτική μελέτη για τον Ψηλορείτη στην Κρητική Λογοτεχνία είναι του **Alfred Vincent «Τραγούδια στο βουνό του Δία. Ο Ψηλορείτης σε έργα της βενετοκρατίας στην Κρήτη»**, στο *Δάφνη. Τιμητικός τόμος για τον Σπύρο Α. Ευαγγελάτο*, επιμ. Ιωσήφ Βιβιλάκης, Αθήνα, Ergo, 2001, σ. 375-392.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία

- **Θωμάς Τριβιζάνος**, Κρητικός λόγιος του 16^{ου} αιώνα, που έγραψε σε αρχαιοπρεπή γλώσσα. Σε δικό του ποίημα, ένα **ειδύλλιο**, βρίσκουμε την παλαιότερη λογοτεχνική αναφορά στον Ψηλορείτη.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία

- Στην *Γκιόστρα των Χανιών (1594)*, ποίημα της Κρητικής Λογοτεχνίας στα ιταλικά, έχουμε την επόμενη αναφορά στον Ψηλορείτη, αφού στη σκηνή πρέπει να εμφανιστεί ένα ομοίωμα του βουνού, στολισμένο και με σύννεφα.

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

8^η Ενότητα

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Πανώρια* του Γ. Χορτάτση

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Πανώρια* του Γ. Χορτάτση

- *Πανώρια*: το μόνο ποιμενικό δράμα στα ελληνικά που μας σώζεται στην Κρητική Λογοτεχνία. Το έργο διαδραματίζεται στον Ψηλορείτη.
- Σώζονται δύο πρόλογοι για παραστάσεις της *Πανώριας*.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Πανώρια του Γ. Χορτάτση

- Πηγή:
Γεωργίου
Χορτάτση,
Πανώρια,
κριτική
έκδοση Εμμ.
Κριαράς,
αναθεωρημέ
νη με
επιμέλεια
Κομνηνής Δ.
Πηδώνια,
εκδ. Ζήτρος,
Θεσσαλονίκη
2007.
- Στον Πρόλογο της Χαράς έχουμε ωραιοποίηση του παρελθόντος. Εκεί εκδηλώνεται και άλλη μία μορφή της αντίθεσης πόλης-υπαίθρου, υπέρ της υπαίθρου αυτή τη φορά. Και αφού η πλοκή εξελίσσεται στον Ψηλορείτη, υποθέτουμε ότι σ' αυτόν αναφέρεται η Χαρά:

Ω! καλορίζικοι καιροί αλλότες που 'σα εκείνοι!
Μ' απήτις, δεν κατέχω πώς, γνώμην αλλάξαν ούλοι
κ' εμείνασι του χρυσαφιού και τση πλουσότης δούλοι
και βαρεμένους λογισμούς κ' έγνοιες επροκαλέσα
με χίλια πάθη και καημούς στο λογισμό ντως μέσα,
πάσα κιανείς για λόγου του ξεχωριστά κοπιώντας
φυλάσσοντας το πράμα ντου και των αλλών αρπώντας ...

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Πανώρια του Γ. Χορτάτση

- Πηγή: Γεωργίου Χορτάτση, *Πανώρια*, κριτική έκδοση Εμμ. Κριαράς, αναθεωρημένη με επιμέλεια Κομνηνής Δ. Πηδώνια, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2007.

τσι χώρες τως εβάλθηκα, σαν το 'καμα, ν' αφήσω
κ' εισέ βουνιά και δάσητα να 'ρθω να κατοικήσω,
μακρά 'πό κτύπους και φωνές κ' από ζηλειές περίσες
κι' απ' άλλες μεγαλύτερες βασανισμένες κρίσες. (32-37, 41-44)

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Πανώρια του Γ. Χορτάτση

- Πηγή: Γεωργίου Χορτάτση, *Πανώρια*, κριτική έκδοση Εμμ. Κριαράς, αναθεωρημένη με επιμέλεια Κομνηνής Δ. Πηδώνια, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2007.

Ο Ψηλορείτης στο κυρίως έργο:

Θρηνεί ο Γύπαρης στην αρχή της Α' πράξης, με *αποστροφές* προς το τοπίο:

Ω δάση μου πυκνότατα, φύγετ' από σιμά μου,
μη σάσε κάψου σήμερα τ' αναστενάματά μου,
γιατί γροικώ στο στήθος μου καμίνιν αφτωμένο
και λάβρ' απού το στόμα μου βγάνει το πρικαμένο
και δε μπορεί παρ' ό,τι βρη ν' άψη και να φλογίση
κι' όλο τον κόσμο κάρβουνα φοβούμαι μη γεμίση.
Βρύσες, τα πλήσα σας νερά, τα δροσερά 'ς συρθούσι
κ' εις τη βαθύτερη μερά κάτω στη γη ας χωστούσι,
μην τ' αποφρύξ' η λόχη μου· κ' εσείς κατακαημένα
πρόβατα, εκεί απού πορπατώ χόρτο μη φάτε ουδ' ένα,
γιατί τα φαρμακεύγουσι τα δάκρυα τα δικά μου,
τόσα πρικιά οπού βγαίνουσι μέσα από την καρδιά μου.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Πανώρια του Γ. Χορτάτση

- Πηγή: Γεωργίου Χορτάτση, *Πανώρια*, κριτική έκδοση Εμμ. Κριαράς, αναθεωρημένη με επιμέλεια Κομνηνής Δ. Πηδώνια, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2007.

Ίδα μου ευγενικότατη, που 'σαι συνηθισμένη από χαιράμενους βοσκούς να 'σαι κατοικημένη, σήμερα θα σε στερευτώ κ' εις τόπο θε να πάω όπου νερό δε βρίσκεται, ουδέ ψωμί να φάω· όπου 'ναι δάση και γκρεμνά και δίχως χόρτα οι κάμποι κι' όπου 'ναι σπήλια σκοτεινά θέλω γυρέψει να 'μψη για να μηδέ θωρούσι φως τα μάτια τα δικά μου, μα να 'ν' κ' εκείνα σκοτεινά σαν και τα σωθικά μου. (Α 1-20)

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Πανώρια του Γ. Χορτάτση

- Πηγή: Γεωργίου Χορτάτση, *Πανώρια*, κριτική έκδοση Εμμ. Κριαράς, αναθεωρημένη με επιμέλεια Κομνηνής Δ. Πηδώνια, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2007.
- Επισημαίνεται η απουσία νερού στον κάτω κόσμο που περιγράφει ο Γύπαρης («κ' εις τόπο θε να πάω...»), σε αντίθεση με τις πολλές βρύσες που υπάρχουν πάνω στο βουνό.
- Η αγάπη/έρωτας περιγράφεται με καταστρεπτικές για το τοπίο ιδιότητες.
- Η φωτιά (ως μεταφορική εικόνα των καταστροφών του έρωτα) αποδίδεται με μεγάλη ποικιλία λέξεων και φράσεων.
- Με την αναφορά στην Ίδα ο ποιητής κάνει ένα δίστιχο διάλειμμα ευφορίας, πριν συγκρίνει με τον κάτω κόσμο.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Πανώρια του Γ. Χορτάτση

- Πηγή: Γεωργίου Χορτάτση, *Πανώρια*, κριτική έκδοση Εμμ. Κριαράς, αναθεωρημένη με επιμέλεια Κομνηνής Δ. Πηδώνια, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2007.

- Και έρχεται η ώρα ο Γύπαρης να πραγματοποιήσει την απειλή του των πρώτων στίχων, ότι θα αυτοκτονήσει. Πάλι ξεκινά με έναν κύκλο αποστροφών προς το φυσικό περιβάλλον:

Ω δάση, κάμποι και βουνιά, δέντρα και χορταράκια,
ω σπήλια δροσερώτατα, ω ποταμοί κι' ορυάκια,
ω βρύση μου, απού μου 'σβηνες τσι λάβρες τση καρδιάς μου
με τα κρυγιά σου τα νερά, θολά συναφορμάς μου,
ω ουρανέ και ήλιε, μαρτύροι του καημού μου
και κατεχάροι τση καρδιάς, γνώστες του λογισμού μου,
ω νυκτική παρηγοριά, δεύτερο φως και χάρη
του κόσμου, λαμπυρότατο και καθαρό φεγγάρι,

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: Πανώρια του Γ. Χορτάτση

- Πηγή:
Γεωργίου
Χορτάτση,
Πανώρια,
κριτική έκδοση
Εμμ. Κριαράς,
αναθεωρημένη
με επιμέλεια
Κομνηνής Δ.
Πηδώνια, εκδ.
Ζήτρος,
Θεσσαλονίκη
2007.

ω άστρα, πολλά 'ντίδικα που 'στε στη γέννησή μου
και τόσα εκάμετε κακή την τύχη τη δική μου,
παντοτινά να στέκεστε στον κόσμο σάς αφήνω
και χίλιες φκαριστιές καλές στο τέλος μου σάς δίνω,
γιατί ηύρε λύπηση σ' εσάς και σπλάχνος η καρδιά μου,
πράμα που δεν τ' αξώθηκε ποτέ απού την κερά μου. (B 481-494)

- Εδώ, ενώ ο Γύπαρης ετοιμάζεται να κατεβεί στον κάτω κόσμο, κάνει αποστροφές προς τον ουρανό και τα ουράνια σώματα. Έχουμε δηλαδή την αντίθεση ουρανός – κάτω κόσμος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

8^η Ενότητα

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Amorosa fede* του Αντώνιου Πάντιμου

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Amorosa fede* του Αντώνιου Πάντιμου

- Πηγή: Αντώνιος Πάντιμος, *L'amorosa fede*, σε μετάφραση Άννας Βαρβαρέσσου και διασκευή-επεξεργασία Σπύρου Ευαγγελάτου, Ηρώδειο 1994 (Θεατρικό πρόγραμμα).
- Η ποιμενική τραγικωμωδία *Amorosa fede* είναι έργο της Κρητικής Λογοτεχνίας, αλλά γραμμένο στα ιταλικά.

Από τον Πρόλογο του Δία:

Όποιος δεν αναγνώρισε ποιος είν' αυτός ο τόπος και ποίο το όνομα τούτης μου της μορφής της θείας, ας μάθει πως εγώ είμαι ο Δίας κι αυτή είν' η Κρήτη. Ναι, είμαι ο Ζευς αυτοπροσώπως των Θεών Θεός και σύζυγος της Ήρας δυστυχώς. Και ιδού επιστρέφω με ιδιαίτερη χαρά μου, στο όρος Ίδη, τη γενέτειρά μου. ...

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Amorosa fede* του Αντώνιου Πάντιμου

- Πηγή: Τερσίλλος (από την τρίτη σκηνή της διασκευής – μετάφρασης):
Αντώνιος Πάντιμος,
L'amorosa fede, σε μετάφραση Άννας Βαρβαρέσσου και διασκευή-επεξεργασία Σπύρου Ευαγγελάτου, Ηρώδειο 1994 (θεατρικό πρόγραμμα).
Τέρσιλλος (από την τρίτη σκηνή της διασκευής – μετάφρασης):
Δάση ερημικά, σκιερές σπηλιές
πλατύφυλλα φυτά, λόφοι χαριτωμένοι,
λιβάδια καταπράσινα,
ηλιόλουστες πλαγιές,
βουνά μου πολυστόλιστα,
ακούστε την κραυγή μου την πνιγμένη·
θάμνοι πυκνοί,
πολύβουα ρυάκια,
ξέμακρα απόσκια, σκοτεινά,
όλα θα κλάψετε γοερά,
ακούγοντας τον πόνο μου, το σπαραγμό μου
μ' αυτό το φλογερό αναστεναγμό μου! ...

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Amorosa fede* του Αντώνιου Πάντιμου

- Πηγή: Αντώνιος Ο Λαουρίνος αφηγείται πώς ερωτεύτηκε (όγδοη σκηνή): Πάντιμος,
L'amorosa fede,
σε μετάφραση
Άννας
Βαρβαρέσσου
και διασκευή-
επεξεργασία
Σπύρου
Ευαγγελάτου,
Ηρώδειο 1994
(θεατρικό
πρόγραμμα).

Ήταν η εποχή που τα χορτάρια
και τα λουλούδια στόλιζαν τη γης
κι ανάμεσα στα πράσινα κλωνάρια,
ανέμελα και φλύαρα αγγελούδια
ομόρφαιναν την ώρα της αυγής,
σκορπίζοντας τερπνότατα τραγούδια.
Πρασίνιζαν οι εξοχές, τα δάση,
οι λόφοι και τα πλάγια του βουνού,
πώς το ένα τ' άλλο θα περάσει,
γιορτάζοντας τις μέρες του Μαγιού! ...

8^η Ενότητα

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Βοσκοπούλα (;)*

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Βοσκοπούλα (;)*

- Πηγή:
Βοσκοπούλα, κρητικό ειδύλλιο του 1600, κριτική έκδοση Στυλιανός Αλεξίου, Ηράκλειο, Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών 1963.
- Συνεχίζουμε με το ποιμενικό ειδύλλιο *Η Βοσκοπούλα*, αν και δεν αναφέρεται ρητά το όνομα του βουνού. Υπάρχει όμως ένδειξη/υποψία ότι και αυτό το έργο διαδραματίζεται πάνω στον Ψηλορείτη.
- Ο αστός νοσταλγεί τον παράδεισο που αντιπροσωπεύει γι' αυτόν το βουνό.

Ύ μεγάλην εξοριά, σ' ένα λαγκάδι,
μιαν ταχικήν επήγα στο κουράδι,
σε δέντρη, σε λειβάδια, σε ποτάμια,
σε δροσερά και τρυφερά καλάμια.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Βοσκοπούλα (;)*

- Πηγή:

Βοσκοπούλα, κρητικό ειδύλλιο του 1600, κριτική έκδοση Στυλιανός Αλεξίου, Ηράκλειο, Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών 1963.

Μέσα στα δέντρα κείνα τ' αθισμένα,
που βόσκαν τα λαφάρια τα καημένα,
στη γη τη δροσερή, στα χορταράκια,
που γλυκοκιλαϊδούσαν τα πουλάκια,

πανώρια λυγερή, πανώρια κόρη
ωσάν καλή καρδιά κι ωραία στα θώρη
έβλεπε κάποια πρόβατα δικά τζη
κ' έλαμπε σαν τον ήλιον η ομορφιά τζη. (1-12) [...]

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Βοσκοπούλα (;)*

- Πηγή:

Βοσκοπούλα, κρητικό ειδύλλιο του 1600, κριτική έκδοση Στυλιανός Αλεξίου, Ηράκλειο, Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών 1963.

Τη στράτα επορπατούμα 'ς περβολάκι
βρίσκω βαγιά και κόφτω ένα κλαδάκι·
κάνω γοργό πιτήδειο δακτυλίδι
δίδω τ' αυτής κ' εμένα αυτεινή δίδει.

Με τα παιγνίδια επηαίναμε τη στράτα·
τα δέντρη ήσανε λούλουδα γεμάτα·
επέφτασιν οι αθοί κ' επεριχούσα,
τα κάλλη της αφέντρας μου επλουμούσα.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Βοσκοπούλα (;)*

• Πηγή:

Βοσκοπούλα, κρητικό ειδύλλιο του 1600, κριτική έκδοση Στυλιανός Αλεξίου, Ηράκλειο, Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών 1963.

Έλαμπεν ουρανός τ' άστρη γεμάτος
κι ο άνεμος εφύσαν ο δροσάτος,
όντε στο σπήλιο σώσαμεν αιφνίδια
με γέλια, με χαρές, με τα παιγνίδια. (137-148) [...]

Απ' όξω με μυρτιές, με ροσμαρίνους,
με γούδουρους, με βιόλες και με κρίνους
το 'χενε το κοράσο στολισμένο
κ' εμύριζε το σπήλιο το καημένο. (161-164)

- Η φύση (του Ψηλορείτη;) στην καλύτερή της ώρα, δημιουργεί το κατάλληλο σκηνικό για να ανθήσει ο έρωτας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

8^η Ενότητα

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

Πηγή:

Βιτσέντζος
Κορνάρος,
Ερωτόκριτος,
κριτ. έκδ.

Στυλιανός
Αλεξίου, 4^η
έκδ.

αναθεωρημέ
νη, Αθήνα,
Ερμής 2000.

- Ο Ψηλορείτης στον *Ερωτόκριτο*, στο ποιμενικό «ιντερμέδιο» της γκιόστρας στο Δεύτερο Μέρος.
- Ο φοιτητής Δημήτρης Κοτσαρής παρουσιάζει το περιεχόμενο της γκιόστρας και το πρόσωπο του κρητικού Χαρίδημου.

Ὁ ρήγας κι ὄλοι ὀποῦ θωροῦ, χαρὰ μεγάλην ἔχου,
τὸν πλιά τως δυνατότερον ἀκόμη δὲν κατέχου. 580
Θέλου νὰ μποῦνε σ' ὀρδινιά, γιὰτὶ ἄλλοι δὲν ἐλεῖπα,
ὄντε γροικοῦν ἀπὸ μακρὰ σὰ βούκινο κ' ἐκτύπα·
θωροῦσι σκόνης νέφαλο στὰ ὕψη σηκωμένο
καὶ καβαλάρη μὲ πολλοὺς ἄλλους συντροφιασμένο.

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

- Πηγή: Μαῦρο φαρί, μαῦρ' ἄρματα καὶ μαῦρο τὸ κοντάρι, 585
Βιτσέντζος μαύρη ἦτονε κ' ἡ φορεσὰ τουνοῦ τοῦ καβαλάρη·
Κορνάρος, ἀντρειωμένος, δυνατὸς κ' εἰς τ' ἄρματα τεχνίτης
Ερωτόκριτος, κ' ἐγένη κι ἀναθράφηκεν εἰς τὸ νησι τῆς Κρήτης·
κριτ. ἐκδ. τὴ χώρα τὴν ἐξακουστή, τὴν ὄμορφη Γορτύνη,
Στυλιανὸς ὄριζε κι ἀποφέντευγεν αὐτός, τὴν ὥρα κείνη. 590
Αλεξίου, 4^η ἐκδ. Ἐν ἀφορμῇ ὅπου πορπατεῖ μαῦρος, σκοτεινιασμένος
ἀναθεωρημένη, καὶ μὲ πολλοὺς ὅπου φοροῦ μαῦρα συντροφιασμένος,
Αθήνα, Ερμῆς Ἔρωτας ἦτον ἡ ἀρχή, τὸ τέλος πάλι ἐγένη
2000. ἀπὸ τὸ Χάρο πού ποτὲ χαρὰ δὲ μᾶς ἀφήνει.
Ἐτοῦτος ἐκατέβαινε ἀπὸ ρηγάδων αἶμα, 595
κύρη εἶχεν ὅπου στήν ἀντρειά παντόθες τὸν ἐτρέμα,
κι ἀπόθανε κι ἀφῆκε τον τριῶν ἡμερῶν παιδάκι
κι ἀνάθρεψέ το ἡ μάνα του δίχως κυροῦ κανάκι·
ἀνάθρεψέ το σ' ἀρετές, σ' ἄρματα κ' εἰσὲ γράμμα·

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

- Πηγή: ρηγόπουλο τὸ ἐκράζασι στὲς πράξεις κ' εἰς τὸ πρᾶμα. 600
Βιτσέντζος Ἐλέγαν του νὰ παντρευτῆ, δὲν ἤθελε ποτέ του
Κορνάρος, καὶ τῆ ζωῆ τῆς μοναξᾶς ἀγάπα κ' ἤρεσέ του·
Ερωτόκριτος, μὰ, σὰν ὅπου πολλές φορές αὐτεῖνοι οἱ περισσάροι
κριτ. ἐκδ. κομπώνουνται καὶ πιάνουνται στὸ δίκτυ σὰν τὸ ψάρι, 604
Στυλιανός περνώντας μιὰ ταχτερινή, θωρεῖ μιὰ πλουμισμένη, 607
Αλεξίου, 4^η μιὰν ἀγγελοσγουράφιστη, ροδοπεριχυμένη:
ἐκδ. σὲ παραθύρι ἐκάθουντο μὲ γνώση καὶ μὲ τάξη,
αναθεωρημέ πανὶν ἐκράτει κ' ἤκανε γάζωμα μὲ μετάξι· 610
νη, Αθήνα, τὰ χεῖλη τση ἦσανε βερτζί, τὰ μάτια τση ζαφεῖρι,
Ερμῆς 2000. τὸ πρόσωπό της ἦδιδε λάμψη στὸ παραθύρι·
καὶ τοῦ ἐφάνιστη ὡς τήνε δῆ καὶ σαῖτια τοῦ δῶκα
κ' εἶχε τὸν πόθο στὸ χωνί, τὸν ἔρωτα στὴν κόκα.
Πάραυτα ἡ γνώμη του ἦλλαξε καὶ τῆ βουλή τὴν πρώτη 615
ἦριξε, κ' ἐσκλαβώθηκεν ἡ τρυφερὴ του νιότη·

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

- Πηγή:
Βιτσέντζος
Κορνάρος,
Ερωτόκριτος,
κριτ. έκδ.
Στυλιανός
Αλεξίου, 4^η έκδ.
αναθεωρημένη,
Αθήνα, Ερμής
2000.

δέν εἶχε ἐκεῖνο τὸν καιρὸ οὐδὲ κύρην οὐδὲ μάνα,
ἀμ' ἦτον ὀλομόναχος, γιατίι κ' οἱ δυὸ ἀποθάναι·
δέν ἦτο ποιὸς νὰ τοῦ μιλή καὶ νὰ τόνε διατάσση,
νὰ τοῦ ἀλαφρώσῃ ὁ λογισμὸς κι ὁ πόνος νὰ περάσῃ, 620
μὰ ὀλημερνὶς κι ὀληνυκτὶς ἀναπαημὸ δέν ἔχει
κ' ἐκείνην, ὅπου ἀγάπησε, μὲ προθυμιὰ ξετρέχει·
καὶ μ' ὄλο πού στὴν ἀρχοντιὰ καὶ πλούτη δέν τοῦ μοιάζει,
ὁ πόθος τοῦτα δὲ θωρεῖ, ἡ ἀγάπη δὲ λογιάζει·
σ' ἔτοιες δουλειῆς ὁ Ἔρωτας κατέχει καὶ σπουδάζει· 625
γίνεται προυκανάδοχος καὶ γλήγορα τὰ σάζει.
Ἄγαπηθήκασι κ' οἱ δυὸ κι ὁ εἶς τὸν ἄλλο θέλει
κ' ἐτοῦτα κάνει τα συχνιὰ τὸ πῖβουλο κοπέλι.
Ἐκέρδεσε τοὺς κόπους του, ἦσμιξε μετὰ κείνη·
στὸν κόσμον ἔτοια πεθυμιὰ καὶ σμίξη δέν ἐγίνη. 630

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

- Πηγή:
Βιτσέντζος
Κορνάρος,
Ερωτόκριτος,
κριτ. έκδ.
Στυλιανός
Αλεξίου, 4^η έκδ.
αναθεωρημένη,
Αθήνα, Ερμής
2000.
- Ο Χαρίδημος πέρασε το πρώτο διάστημα της σχέσης του με την αγαπημένη του στον Ψηλορείτη, όπου συνέβη και το τραγικό γεγονός της κατά λάθος θανάτωσής της από τον ίδιο, με αφορμή τη ζήλια της γυναίκας του για μια βοσκοπούλα που γνώρισε εκείνος στο βουνό:

Συχνιά έπεριδιαβάzaσι, κάθ' ὦρα έξεφαντῶνα
ῶρες σὲ δάση, σὲ βουνιά, κι ῶρες σ' γιαλοῦ λιμνιώνα,
μὰ πλιὰ συχνιά παρὰ ποθὲς στήν "Ιδα ἑκατοικοῦσα,
κεῖνο τὸν τόπο ὀρέγουνταν, ἑκεῖνον ἀγαποῦσα.
Ἐκεῖ ἦσα κάμποι καὶ βουνιά καὶ δάση καὶ λαγκάδια,
χορτάρια, λούλουδα, φυτὰ καὶ βρύσες καὶ πηγάδια

635

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

- Πηγή:
Βιτσέντζος
Κορνάρος,
Ερωτόκριτος,
κριτ. έκδ.
Στυλιανός
Αλεξίου, 4^η έκδ.
αναθεωρημένη,
Αθήνα, Ερμής
2000.
δέντρο μ' άθους και μέ καρπούς και δροσερά λιβάδια,
μετόχια μέ πολλούς βοσκούς κι άρίφνητα κουράδια.
Κι άπ' όλους κείνους πού 'σανε έκεϊ κατοικημένοι
μιά βοσκοπούλα εύρίσκουντον όμορφοκαμωμένη
κι ό κύρης τση τήν ήπεμπε κ' ήβλεπε τό κουράδι·
συχνιά συχνιά άπαντήχνασι μ' αύτό τόν νιόν όμάδι,
ό όποιός μέ τόν δοξάρι του έγύρευγε κυνήγι
κι ώς τοϋ 'χε λάχει νά τόν δή, δέν τ' άφηνε νά φύγη·
άγρίμια, λάφια και λαγούς ήφερνεν είς τόν σίτι
κι όμοιο του δοξαράτορα δέν ήκαμεν ή Κρήτη.

640

645

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

- Πηγή:
Βιτσέντζος
Κορνάρος,
Ερωτόκριτος,
κριτ. έκδ.
Στυλιανός
Αλεξίου, 4^η έκδ.
αναθεωρημένη,
Αθήνα, Ερμής
2000.
- Ο Χαρίδημος πέρασε το πρώτο διάστημα της σχέσης του με την αγαπημένη του στον Ψηλορείτη, όπου συνέβη και το τραγικό γεγονός της κατά λάθος θανάτωσής της από τον ίδιο, με αφορμή τη ζήλια της γυναίκας του για μια βοσκοπούλα που γνώρισε εκείνος στο βουνό:

Συχνιά έπεριδιαβάzaσι, κάθ' ὦρα ἐξεφαντῶνα
ῶρες σὲ δάση, σὲ βουνιά, κι ῶρες σ' γιαλοῦ λιμνιώνα,
μὰ πλιὰ συχνιά παρὰ ποθὲς στήν "Ἰδα ἐκατοικοῦσα,
κεῖνο τὸν τόπο ὀρέγουνταν, ἐκεῖνον ἀγαποῦσα.

Ἐκεῖ ἦσα κάμποι καὶ βουνιά καὶ δάση καὶ λαγκάδια,
χορτάρια, λούλουδα, φυτὰ καὶ βρύσες καὶ πηγάδια·
δέντρη μ' ἄθους καὶ μὲ καρπούς καὶ δροσερὰ λιβάδια,
μετόχια μὲ πολλοὺς βοσκοὺς κι ἀρίφνητα κουράδια.

635

Ο Ψηλορείτης στην Κρητική Λογοτεχνία: *Ερωτόκριτος*

• Πηγή:

Βιτσέντζος
Κορνάρος,
Ερωτόκριτος,
κριτ. έκδ.

Στυλιανός
Αλεξίου, 4^η έκδ.
αναθεωρημένη,
Αθήνα, Ερμής
2000.

Κι άπ' ὄλους κείνους πού 'σανε ἐκεῖ κατοικημένοι
μιὰ βοσκοπούλα εὐρίσκουντον ὁμορφοκαμωμένη
κι ὁ κύρης τση τὴν ἤπεμπε κ' ἤβλεπε τὸ κουράδι·
συχνιὰ συχνιὰ ἀπαντήχνασι μ' αὐτὸ τὸ νιὸν ὁμάδι,
ὁ ὁποῖὸς μὲ τὸ δοξάρι του ἐγύρευγε κυνήγι
κι ὡς τοῦ 'χε λάχει νὰ τὸ δῆ, δὲν τ' ἄφηνε νὰ φύγη·
ἀγρίμια, λάφια καὶ λαγοὺς ἤφερνε εἰς τὸ σπίτι
κι ὅμοιο του δοξαράτορα δὲν ἤκαμεν ἢ Κρήτη.

640

645

8^η Ενότητα

**Ο Ψηλορείτης στο έργο μιας σύγχρονης
συγγραφέως από την Κρήτη: *Αμίλητα
βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη**

Ο Ψηλορείτης στο έργο μιας σύγχρονης συγγραφέως από την Κρήτη: *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη

Εικόνα 4. Ρέα Γαλανάκη.

Αποτυπώσεις του τόπου στην παλαιότερη λογοτεχνία

Τμήμα Φιλολογίας

Ο Ψηλορείτης στο έργο μιας σύγχρονης συγγραφέως από την Κρήτη: *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη

- Πηγή: Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, Αθήνα, εκδ. Καστανιώτης 2006.
- Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*.
- Παρουσίαση: Γεωργία Πατερίδου, επίκουρη καθηγήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου.

Ο Ψηλορείτης στο έργο μιας σύγχρονης συγγραφέως από την Κρήτη: *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη

Εικόνα 5. Το εξώφυλλο του μυθιστορήματος *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη

Ο Ψηλορείτης στο έργο μιας σύγχρονης συγγραφέως από την Κρήτη: *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη

Πηγή: Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, Αθήνα, εκδ. Καστανιώτης 2006.

- Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, σσ. 8-9.

Ανακαλώ, λοιπόν, αυτή την ιστορία πάθους-πένθους με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για τον άγραφο κώδικα τιμής, που πριν από πεντέμισι δεκαετίες εκτόξευσε τούτη τη φοβερή λάμψη στην Κρήτη, για να χωνευτεί κατόπιν στο εσωτερικό μιας απότομα αλλαγμένης κοινωνίας, χωρίς ποτέ να σβήσει ολότελα.

Ανακαλώ με πολλή συμπάθεια όλα τα πρόσωπα του δράματος σαν να επρόκειτο για οικείους και αγαπητούς μου ανθρώπους· από παιδί θυμάμαι κάποιους στην πόλη μου, το Ηράκλειο. Πρόσωπα, όμως, και ονόματα τόσο μυθοποιημένα, τόσο συμβολικά κατά τη διετία που κράτησε η περιπέτεια, που μπορεί να πει κανείς ότι αυτονομούνται από τον μεταγενέστερο βίο τους. Ας προσέξεις αυτή την αυτονόμησή τους, αναγνώστη, γιατί έχει τη δύναμη να μετατρέπει τα υπαρκτά πρόσωπα και ονόματα σε μυθιστορηματικά, σε 'επινοημένα'. Άλλωστε μια ερωτική ιστορία που προκάλεσε άρση εννέα άρθρων του Συντάγματος, επιβολή στρατιωτικού νόμου σε δυο νομούς της Κρήτης, προληπτική λογοκρισία του Τύπου στην Ελλάδα, κήρυξη του Ψηλορείτη σε 'νεκρή ζώνη' και στρατιωτική κινητοποίηση, αυτομάτως παύει να είναι ιδιωτική. Αποτελεί δημόσιο ζήτημα.

Ο Ψηλορείτης στο έργο μιας σύγχρονης συγγραφέως από την Κρήτη: *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη

Πηγή: Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, Αθήνα, εκδ. Καστανιώτης 2006.

- Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, σσ. 62-63.

Επιστρέφω, αναγνώστη, στο όνειρο του Κουντόκωστα. Οι αντάρτες γύριζαν πίσω, προς τις κρυψώνες τους πάνω στο βουνό που κάποτε έκρυψε στα σπλάχνα του τον Δία - κι έφερναν καμιά φορά στον νου τους την ελληνική μυθολογία ο αιχμάλωτος Γερμανός Κράιπε και ο Άγγλος Λη Φέρμορ, αφού σε πρόσφατη συνέντευξή του ο υπέργηρος σήμερα Λη Φέρμορ λέει ότι εκείνες τις μέρες απάγγελαν ο ένας στον άλλο στίχους από τα έπη του Ομήρου, θύμα και θύτης βαπτισμένοι στην ίδια δεξαμενή παιδείας. Ξαφνικά ο Κουντόκωστας σταμάτησε, είχε ξεχάσει κάτι, τους είπε μέσα στο όνειρο να περιμένουν. Έτρεξε πίσω, ο αρχηγός Πετρακογιώργης τον περίμενε ακίνητος στη θέση του. Ο νεαρός αντάρτης δίστασε, μα τέλος του είπε ότι ο σεβασμός του προς το πρόσωπο του καπετάνιου, η αβεβαιότητα της ζωής του αντάρτη τον έσπρωχναν να του το εξομολογηθεί: Αγαπούσε μιαν από τις κόρες του, ήθελε να του τη ζητήσει. Ανταλλάξανε ένα βλέμμα, διασταυρωθήκαν δυο γυμνά σπαθιά. Στην κλαγγή τους μια πυκνή ομίχλη τύλιξε σύσσωμο τον καπετάνιο, τύλιξε και τον Κουντόκωστα· ήταν η ομίχλη του βουνού, ο βαρύς μανδύας που προστατεύει τους γιους του Ψηλορείτη από τη δική τους την ψυχή.

Ο Ψηλορείτης στο έργο μιας σύγχρονης συγγραφέως από την Κρήτη: *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη

Πηγή: Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, Αθήνα, εκδ. Καστανιώτης 2006.

- Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, σ. 103.

Ο Κουντόκωστας συγκράτησε στη μνήμη του τα συμβάντα στο βουνό μόνο τις δυο τρεις πρώτες μέρες. Τόσο άντεξε στο μέτρημα του χρόνου, αναγνώστη, προτού παραδοθεί κι εκείνος στην ακινησία του χρόνου στο όρος Ψηλορείτης, που δεν μετρά τον βίο με αριθμούς, ούτε με ονόματα ημερών, μηνών ή αγίων, παρά με τον αργό κι ατέρμονο κύκλο της φύσης, με των βοσκών τον κάματο, με το γλωσσάρι κουδουνιών και βελασμάτων. Και υπάρχουν ώρες, όταν φυγοδικεί κανείς, όταν κρύβεται από τα κατοικημένα μέρη, που αντιστρέφεται στα όρη ακόμη και το πιο απλό, το πιο φανερό στα μάτια των ανθρώπων: η νύχτα μετατρέπεται σε μέρα και η μέρα σε νύχτα, αφού νύχτα μετακινούνται, νύχτα βγαίνουν από το κρησφύγετο να πάρουνε αέρα οι κάθε λογής κυνηγημένοι. Το βουνό μοιάζει να το απαιτεί αυτό, αναγνώστη. Θέλω να πω ότι ως αντάλλαγμα για την προστασία, την ελευθερία, τη μύηση στα μυστικά του, που παρέχει, απαιτεί από τους φυγάδες, από τους κάθε λογής ικέτες στο ιερό κατώφλι του, την αλλαγή ροής του χρόνου. Την ανατροπή του καθημερινού, την αίσθηση της μακράς διάρκειας, του αιώνιου και του ασάλευτου, έναντι του άγχους του εφήμερου από τους εφήμερους πάντοτε ανθρώπους. Τίποτε δεν μας χαρίζεται, το ξέρεις.

Ο Ψηλορείτης στο έργο μιας σύγχρονης συγγραφέως από την Κρήτη: *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη

Πηγή: Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, Αθήνα, εκδ. Καστανιώτης 2006.

- Ρέα Γαλανάκη, *Αμίλητα βαθιά νερά*, σ. 168.

Κατά τη γνώμη κάποιου δημοσιογράφου, το πιο μεγάλο μέρος του στρατού ήταν έτσι διατεταγμένο, ώστε να εμποδιστεί μια πιθανή σύρραξη των δυο αντιμαχόμενων πλευρών. Ελάχιστα αποσπάσματα, και επί ματαίω, έψαχναν για το ζευγάρι, έλεγε ο δημοσιογράφος, φτάνει να θυμηθεί κανείς ότι εφτά χιλιάδες Γερμανοί ψάχνανε, επί ματαίω επίσης, στο ίδιο βουνό όχι δυο ανθρώπους, αλλά χίλιους πεντακόσιους, που τους είχαν μάλιστα περικυκλώσει. Το βουνό έκρυβε και προστάτευε τους γιους του από την αρχή του κόσμου, αναγνώστη· ίσως αυτό απηχεί ο μύθος ότι ο Ψηλορείτης προστάτευε σε μια σπηλιά το νήπιο Δία, για να μην τον εξοντώσει ο βασιλιάς πατέρας του, ο Κρόνος. Το βουνό δεν είχε την έγνοια για το ποιος είχε κάθε φορά το δίκιο και ποιος το άδικο. Ήξερε ότι αυτές οι κατατάξεις ανήκουν στους θνητούς και στον καταμετρημένο χρόνο, ενώ εκείνο θα συνέχιζε να είναι πάντα αυτό που ανέκαθεν υπήρξε: άσυλο, τόπος ιερός.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες
- Εικόνα 1: «Ο Ψηλορείτης όπως φαίνεται από την ύπαιθρο δυτικά του Ηρακλείου». Πηγή: Από το προσωπικό αρχείο της καθηγήτριας (φωτογραφία της Χαράς Μαρκάκη).
- Εικόνα 2: «Άγιος Δημήτριος και Νέστορας στο Κατοχώρι Κυδωνίας του νομού Χανίων». Πηγή: <http://www.chania.gr/municipality/dekeramiwn/dekeramia.html>. Copyright.
- Εικόνα 3: «Η αναπαλαιωμένη βενετσιάνικη βίλα Κλόντιο στο χωριό Χρωμοναστήρι Ρεθύμνου». Πηγή: <http://cretazine.com/crete/routes/routes/item/2223-anoiksiatikos-peripatos-sto-faraggi-ton-mylon>. Copyright.
- Εικόνα 4: «Ρέα Γαλανάκη». Πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=620144>. Copyright.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες
- Εικόνα 5: «Το εξώφυλλο του μυθιστορήματος *Αμίλητα βαθιά νερά* της Ρέας Γαλανάκη». Πηγή: <http://www.public.gr/product/books/greek-books/literature/greek-literature/amilita-bathia-nera/prod279933/>. Copyright.

Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αναστασία Μαρκομιχελάκη. «Αποτυπώσεις του τόπου στην παλαιότερη λογοτεχνία. Ενότητα 8^η (α΄ μέρος)». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS363/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ευθυμία Χ. Πέτκου
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2014-15.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

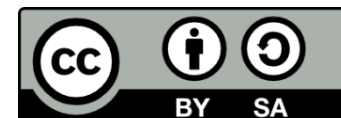

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

